

MİMARLIK BAŞYAZI

SAYILARA İNDİRGENMİŞ YAŞAMLAR:

“BİR DAKİKA! SAYILARDAN DEĞİL, İNSANLARDAN SÖZ EDİYORUZ”

Haydar Karabey

Prof. Dr., Mimar

“Boşverin bunları, sayılara bakalım. Köprünün uzunluğu ya da tünelin boyu kaç metre, havalimanının alanı kaç metrekare, peki şehir hastanesinin yatak ya da üniversitenin sandalye sayısı? İlla sayılarla ilgilenecekseniz dünyada inşaat sektöründe veya üniversite açma hızında kaçıncıyız, ona bakın, gurur duyun.”

“Birçok farklı sanayiye de tetikleyen inşaat sektörünün yüksek ve ne yazık ki vasıfsız işgücü istihdam yeteneği, sektörün hızlı bir kalkınmayı ve ekonomik büyümeyi getirdiği düşünülmesi nedeniyle başat faaliyet alanı seçilmesinin ardından, ülkedeki üretim odaklı politikaların terk edilmesinin etkisini gösterdiği ve TL'nin ciddi değer kaybına uğradığı bu noktada -nihayet- büyümesi durdu ve gerilemeye başladı. Talep tarafında kredi alanların bir aşamada acı gerçekle yüz yüze gelmesi kaçınılmazdı ve ne yazık ki balon patladı, iflaslar başladı.”

Aylardır, 5.53-6.09, 6.72-7.12'ler gibi sayıların arasında çırpınıyor ekonomimiz. Kimisi inerse seviniyor, kimisi çıkarsa. Duymayanımız, düşünmeyenimiz, etkilenmeyenimiz yok gibi. Döviziniz yoksa belki bir damla paranız vardır bankada. O zaman da tek meseleniz: Faiz bugün yüzde kaç, kim ne veriyor? Ülkede ekonomi bunca “monetarist” olunca, koskoca holdingler bile parayla para kazanmaya odaklanınca yalnızca sayılar düşünülüyor elbette. Başka konular yerine de kurlara kilitleniyor insanımız, dövizle ölçülüyor neredeyse insanlığımız! Çarşı pazardaki sıkıntılardan değil, “piyasadaki” vahvahlanmalardan söz ediyorum.

Üretimin sürdürülebilirliği, üretim süreçlerinin ve koşullarının çağdaşlığı, üretimin niteliği, ürünün ve gelirin dağıtımı, paylaşımı, insan yaşamının onuru, yaşam kalitesi... Boşverin

bunları, sayılara bakalım. Köprünün uzunluğu ya da tünelin boyu kaç metre, havalimanının alanı kaç metrekare, peki şehir hastanesinin yatak ya da üniversitenin sandalye sayısı? İlla sayılarla ilgilenecekseniz dünyada inşaat sektöründe veya üniversite açma hızında kaçıncıyız, ona bakın, gurur duyun.

Herkesi etkileyen bu “kriz” ortamı, ekonominin önemli bir parçası olan inşaat sektörünü ve elbette biz mimarları da ilgilendiriyor. Haydi, bir cesaret aynada, kendimize bir bakalım mı?

KRİZDE MİMARLIK EĞİTİMİ (ENFLASYON?)

Sektörün daralmaya gittiği ortamda sayıları gün geçtikçe artan mimarlık bölümleri ve öğrenci kontenjan sayıları... Ofislerin kapandığı, meslektaşların işsiz kaldığı ortamda, memuriyete kapağı atmak yerine, meslek aşkına serbest mimarlığı hayal eden mezunlarımızın sayısı... Ayrıca aşırı pompalanmış kontenjanları sözde eğiten ama aslında yaptıkları seri üretimin bağlamını, sonuçlarını hiç de düşünmeyen “serbest” hocalarımızın sayısı... Yine sayılara bakalım, peki vakıf üniversiteleri kaç lira veriyor hocamızın saatine? Bu çılgın “diploma üretimi” sonucunda, bugün Mimarlar Odası’nın aktif üye sayısı 58.000 kadar (Ekim 2018). 2018-2019 dönemi için 108 üniversitede, 127 bölümde ise mimarlık öğrenci kontenjanı tam 8.796. Artık her kente değil, her semte bir üniversite açıyoruz. İnanmıyorsanız yeni üniversitelerimizin isimlerine bir bakın yeter.

Halen “üniversitelerimizdeki” toplam mimarlık öğrencisi sayısı ise 38.220. Bu arada vakıf üniversitesi (eski dilde “özel”) ile devlet üniversitesi kontenjan toplamları birbirine eşitlenmiş bile olabilir. Bu durumda yıllık mimar “üretimimiz” (veya terbiyeli bir dil ile “diploma sayımız”) ise en az 5.000 kadar olsa gerek.¹

KRİZDE İNŞAAT (ENFLASYON?)

Çoğu ithal olan, yerlisi de çok ciddi olarak ithal enerji bağımlı (çimento, çelik, alüminyum ve benzeri) yapı malzemelerinin fiyatlarının, dolayısıyla da yapı maliyetlerinin sürekli arttığı, ama diğer yandan doğa ve insan kaynaklarının da insafsızca harcandığı bir süreç olarak biricik kalkınma aracımız inşaat sektörü... Durmadan çalışan beton pompaları ve onları hayranlıkla öven politikalar... Uzatmaya gerek yok, biz bizyiz burada. Hep söylediğimiz gibi:

“Birçok farklı sanayiye de tetikleyen inşaat sektörünün yüksek ve ne yazık ki vasıfsız işgücü istihdam yeteneği, sektörün hızlı bir kalkınmayı ve ekonomik büyümeyi getirdiği düşünülmeye başlatıldı. Nedeniyle başlatılan faaliyet alanı seçilmesinin ardından, ülkedeki üretim odaklı politikaların terk edilmesinin etkisini gösterdiği ve TL’nin ciddi değer kaybına uğradığı bu noktada -nihayet- büyümesi durdu ve gerilemeye başladı. Talep tarafında kredi alanların bir

---

¹ Sayılar için bu konunun yılmaz araştırmacısı değerli meslektaş Bülend Tuna’ya teşekkürler.

aşamada acı gerçekle yüz yüze gelmesi kaçınılmazdı ve ne yazık ki balon patladı, iflaslar başladı.”

Yalnızca İstanbul'da 300.000'e yakın konut arz fazlası, on binlerce metrekare boş ofis alanı, ülke düzleminde kısa sürede yapmayı becerdiğimiz üç yüzden fazla AVM'de yüzlerce boş dükkân var. Neye yaradığı belirsiz ve amaçsız çılgın-mega projelerimiz ise durmak bilmiyor. Öylesine şişkin ve gereksiz bir yapı stokumuz var ki, yalnızca İstanbul'dan Tekirdağ'a kadar uzanan kıyılarıdaki sitelerdeki veya Bodrum yarımadasındaki boş (satılık-kiralık) evleri tahsis etsek, tüm Suriyeli göçmenlerimizi iskân ederiz.

VE KRİZDE İNSANLAR

Biz inşaat yaparız, hızlı hızlı. “Pat pat” çalışan betonyerlerimize aşığız. Ama bu arada... Yollar delinir, arabalar düşer; kentsel dönüşüm diye binalar denetimsiz yıkılır, havayı asbest basar; inşaat asansörleri düşer ve sonuçta insanlar ölür... Beton pompası karşı apartmana devrilir, yapı iskeleleri rüzgârdan uçar, tadilat sırasında çatılar yanar, kamyonlardan malzemeler düşer, betonyerler ezer, kalıplar çöker, önlemsiz yapı iskeleleri kurulur, hafriyatlar kayar, binalar kayar, istinat duvarları çöker, madenler göçer, temel çukurlarında sular birikir, demiryollarının altı delinir, gereksiz kanallar açılır ve yine insanlar ölür. İşte bu inşaat sektörünün acıklı bir yan ürünü de işçi ölümleri, biliyoruz. 2018'de iş kazalarında ölen işçi sayısı 2.000 kadar olacak, bunların da en az yarısını inşaat sektöründe kaybedeceğiz (İSİG raporlarından). Ortalıkta koşturan inşaat makinalarının gazabına uğrayan vatandaşlar hariç, 1.000 işçi!

Şimdi lütfen okumayı bırakıp, gözünüzü kapatıp 1.000'e kadar sayar mısınız? Ama her saniyenin de kaybettiğimiz bir insan olduğunu düşünerek... Olmuyor değil mi?

Ama bu arada, dışarıda: greyderler, kamyonlar, betonyerler, pompalar koşturmakta... Kuleler, TOKİ'ler, AVM'ler, oteller yapılmakta... Paralar hızla el değiştirmekte... Biz kalkınmaktayız!

Bunca “irrasyonel”, mantıksız bir oyunun aktörleri olarak şaşkın bir kafayla şimdi bir kez daha kendimizi sorgulayalım: “Krizde ne yapmalı?”

Aferin bize!

* *Mimarlık* dergisi önümüzdeki 405. (Ocak-Şubat 2018) sayısında “kriz” konusunu; eğitim, serbest mimarlık mesleği, şantiyeler ve yerel yönetimler gibi başlıklar altında tartışacak. Umarım bu konularda benimkinden daha bilimsel, daha iyimser metinleriniz ile karşılaşırız.